

Μανόλης Αναγνωστάκης

Στο παιδί μου

Το ποίημα εντάσσεται στην ποιητική συλλογή Ο στόχος, η οποία πρωτοεμφανίστηκε το 1970 στη συλλογική έκδοση Δεκαοχτώ κείμενα, μια σημαντική αντιδικτατορική κατάθεση κορυφαίων πνευματικών ανθρώπων. Ο ποιητής υποστηρίζει τη συγκεκριμένη και κυριολεκτική αναφορά στην πραγματικότητα αντί της ωραιοποιημένης εκδοχής που παρουσιάζουν τα «παραμύθια».

Στο παιδί μου...

Στο παιδί μου δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια
Και του μιλούσανε για Δράκους και για το πιστό σκυλί
Για τα ταξίδια της Πεντάμορφης και για τον άγριο λύκο
Μα στο παιδί δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια
Τώρα, τα βράδια, κάθομαι και του μιλώ
Λέω το σκύλο σκύλο, το λύκο λύκο, το σκοτάδι σκοτάδι,
Του δείχνω με το χέρι τους κακούς, του μαθαίνω
Ονόματα σαν προσευχές, του τραγουδώ τους νεκρούς μας.

Α, φτάνει πια! Πρέπει να λέμε την αλήθεια στα παιδιά.

Ένας από τους κορυφαίους ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Ποιητής με πολιτική συνείδηση, φυλακίστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο για τις ιδέες του και χαρακτηρίστηκε ως ο «ποιητής της ήττας», καθώς με τους στίχους του εξέφρασε τη διάψευση των οραμάτων της Αριστεράς. Το ποιητικό του έργο καθόρισε την ομάδα των στρατευμένων ποιητών της μεταπολεμικής ποίησης.

Ο Μανόλης Αναγνωστάκης γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 9 Μαρτίου του 1925. Σπούδασε Ιατρική και ειδικεύτηκε ως ακτινολόγος στη Βιέννη (1955-1956). Άσκησε το επάγγελμα του ακτινολόγου στη Θεσσαλονίκη και το 1978 μετεγκαταστάθηκε στην Αθήνα.

Πήρε μέρος στην Αντίσταση ως στέλεχος της ΕΠΟΝ στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Για την πολιτική του δράση στο φοιτητικό κίνημα φυλακίστηκε στο διάστημα 1948-1951, ενώ το 1949 καταδικάστηκε σε θάνατο από έκτακτο στρατοδικείο.

Εμφανίστηκε στη λογοτεχνία το 1942 από το περιοδικό «Πειραϊκά Γράμματα». Εκτελώντας χρέη και αρχισυντάκτη, το 1944 συνεργάστηκε με το φοιτητικό περιοδικό «Ξεκίνημα» (1944), πόλο συσπείρωσης των προοδευτικών νέων λογοτεχνών της πόλης, και το 1945 εξέδωσε με δικά του έξοδα την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο «Εποχές». Αν και προχώρησε στην έκδοση μιας σειράς ποιητικών συλλογών τις επόμενες δεκαετίες, θα έπρεπε να περιμένει ως το 1979, σχεδόν 35 χρόνια μετά την πρώτη έκδοση του βιβλίου του, ώστε να δει να τυπώνεται η συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του χωρίς δικά του έξοδα.

Δημοσίευσε ποιήματα και κριτικά σημειώματα σε πολλά περιοδικά, ενώ είχε και πυκνή παρουσία στην εφημερίδα «Αυγή», με κείμενα για θέματα λογοτεχνικά και πολιτικά. Εξέδωσε το περιοδικό «Κριτική» (Θεσσαλονίκη, 1959-1961), υπήρξε μέλος της εκδοτικής ομάδας των «Δεκαοκτώ κειμένων» (1970), των «Νέων Κειμένων» και του περιοδικού «Η Συνέχεια» (1973).

Τα ποιήματα που ο Μανώλης Αναγνωστάκης άφησε πίσω του δημοσιευμένα είναι 88 και γράφτηκαν από το 1941 έως το 1971. Από το 1979 που κυκλοφόρησε ο συγκεντρωτικός τόμος των ποιημάτων του, και από το 1983 που κυκλοφόρησε ιδιωτικά το αυτοβιογραφικό σχόλιο «Υ.Γ.» δεν υπήρξε καμία δημόσια παρέμβασή του.

«Στο αλλοιωμένο τοπίο της εποχής μας δεν θα ξαναγράψω», είχε ξεκαθαρίσει, γιατί «το έργο μου το ολοκλήρωσα. Επιλέγω τη σιωπή». Ίσως επειδή, όπως είχε πει σε μία από τις σπάνιες συνεντεύξεις του, «η ποίηση είναι έργο της νεότητας. Χρειάζεται ενθουσιασμό, αυταπάτες, ψευδαισθήσεις. Αυτά τα έχουν οι νέοι. Όσο μεγαλώνεις, κατέχεις καλύτερα τα μέσα σου. Γίνεσαι τεχνίτης, αλλά ένα ποίημα δεν χρειάζεται να είναι τέλειο για να είναι καλό».

Ο Αναγνωστάκης είχε προαναγγείλει τη σιωπή του με τους στίχους:

Καλά φάγαμε, καλά ήπιαμε.

Καλά τη φέραμε τη ζωή μας ως εδώ.

Μικροζημίες και μικροκέρδη συμψηφίζοντας.

Το θέμα είναι τώρα τι λες. (Στόχος, 1970)

Η ποίηση του Μανώλη Αναγνωστάκη δεν είναι απαισιόδοξη. Όσο κι αν οι στίχοι του φτάνουν κάποτε στην απελπισία, στο βάθος του ορίζοντα διακρίνεται ένα φως που μοιάζει περισσότερο με την αναλαμπή της αυγής και λιγότερο με το λυκόφως. Η δύναμη του ποιητικού του έργου, υπερβαίνουσα τις κομματικές ταμπέλες, κατάφερε να εκφράσει την αβεβαιότητα, την αποξένωση, αλλά και τις ελπίδες μιας ολόκληρης εποχής.

Έφυγε από τη ζωή τα ξημερώματα της 23ης Ιουνίου 2005, καταβεβλημένος από χρόνια αναπνευστικά και καρδιαγγειακά προβλήματα.

<http://www.sansimera.gr/biographies/174#ixzz2XXxYWRJX>

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- **Ο τίτλος του ποιήματος: αλληγορία**

Ο ποιητής – πατέρας: πολιτικός, ηθικός και πνευματικός καθοδηγητής, που γαλουχεί υπεύθυνα και συνειδητά το κοινό του, το προσστατεύει από το ψέμα, φωτίζει με την τέχνη του την «πλαστογραφημένη ζωή» («Μόνο μίαν άκρη της αλήθειας να σηκώσω να ρίξω λίγο φως στην πλαστογραφημένη μας ζωή. Όσο μπορώ, κι όσο κρατήσω» Τίτος Πατρίκιος)

Παιδί : οι νέοι, αναγνωστικό κοινό, ώριμοι, κατά την εκτίμηση του ποιητή, αποδέκτες της ποίησής του (Στο παιδί μου δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια)

- **Πώς ορίζεται η αλήθεια και πώς κατοχυρώνεται η ηθική της αξία;**

Ο ποιητής προτιμά να λέει ή να αποκαθιστά την αλήθεια, την κυριολεκτική δηλαδή αναφορά σε πρόσωπα και πράγματα, είτε αυτή είναι πολιτική είτε ηθική. Αγωνιστικός και περισσότερο κοντά στην ιδέα της στρατευμένης ποίησης, ο Αναγνωστάκης πιστεύει στη ρεαλιστική άποψη της τέχνης – «καθρέφτη» της ζωής και της πραγματικότητας.

- **Πώς αξιοποιεί ο ποιητής τη διπλή σημασία της λέξης «παραμύθι»**

Ο ποιητής αξιοποιεί τα παρακάτω παραμυθικά μοτίβα:

Δράκους, υπερφυσικά στοιχεία εκφραστές του κακού, της σκληρότητας, της απανθρωπιάς

Το πιστό σκυλί, ο Άργος, του Ομηρικού Οδυσσέα, σύμβολο εμπιστοσύνης

Την Πεντάμορφη, προσωποποίηση της ψυχικής ευγένειας και καλοσύνης σε αντιπαράθεση με την ασχήμια (το Τέρας)

Τον άγριο λύκο στο παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, σύμβολο της δολιότητας και της εξαπάτησης, που τιμωρείται στο τέλος

Όλα αυτά συμβολίζουν την απόκρυψη και παραποίηση της αλήθειας, την ωραιοποίηση της πραγματικότητας, την παραχάραξη της ιστορίας από τις κάθε λογής εξουσίες, που επιχειρούν με την κατάλληλη κάθε φορά προπαγάνδα να χειραγωγήσουν τους λαούς, άλλοτε εφησυχάζοντάς τους, και άλλοτε επισείοντας ανύπαρκτους κινδύνους για να εμφανιστούν ως σωτήρες.

- **Η λειτουργία των προσώπων**

γ' πληθυντικό (του μιλούσανε): Οι κάθε λογής εξουσίες, το δικτατορικό καθεστώς, η αριστερή κομματική διάνοηση που αυστηρά πειθαρχημένη στην επίσημη γραμμή, υποκύπτει σε σκοπιμότητες, αποσιωπά, παραχαράσσει, πλαστογραφεί την ιστορία.

α' ενικό(κάθομαι, του μιλώ, λέω, του δείχνω, του μαθαίνω, του τραγουδώ): Τα έξι πρωτοπρόσωπα ρήματα, όλα σε χρόνο ενεστώτα που τονίζει τη διάρκεια, υπογραμμίζουν το ρόλο και την ευθύνη του ποιητή απέναντι στο κοινό του. Ο ποιητής, ο καλλιτέχνης, ο πνευματικός άνθρωπος οφείλει να αποκαταστήσει αλήθειες, να καταγγείλει ενόχους, να τιμήσει τη μνήμη νεκρών και ηρώων.

α' πληθυντικό(να λέμε): Η μετάβαση από το α' ενικό στο α' πληθυντικό πρόσωπο σηματοδοτεί τη μετάβαση από την ατομική στη συλλογική - καθολική ευθύνη. Οι ποιητές και γενικότερα οι πολιτικοί και πνευματικοί άνθρωποι ενός τόπου έχουν χρέος να πουν την αλήθεια συμβάλλοντας στη σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- Ποια στάση κρατά ο ποιητής απέναντι στο παιδί του;
- Πολλοί έχουν χαρακτηρίσει το ποίημα αλληγορικό υποστηρίζοντας ότι η λέξη «παιδί μου» καθώς και ο ποιητής-«πατέρας» έχουν και άλλες έννοιες πέρα από την εύκολα κατανοητή. Συμφωνείτε σ' αυτό;
- Στο ποίημα γίνεται αναφορά σε παραμύθια. Προσπαθείστε να ταυτίσετε τα στοιχεία αυτά με γνωστά σε εσάς παραμύθια και να εντοπίσετε το συμβολισμό τους.
- Στο ποίημα το πρόσωπο συχνά αλλάζει, άλλοτε είναι το α'ενικό, άλλοτε το γ' πληθυντικό και άλλοτε το α' πληθυντικό. Τι εκφράζει αυτή η αλλαγή;
- Στείλτε μια επιστολή στο Μανώλη Αναγνωστάκη και εκφράστε την άποψή σας για το περιεχόμενο του ποιήματός του. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε;
- Πως αξιοποιείται η διπλή σημασία της λέξης παραμύθι στο ποίημα;
- Προσέξτε τη μορφή και τη γλώσσα του ποιήματος. Είναι νεωτερικό ή παραδοσιακό ποίημα; Σε ποια κατηγορία το κατατάσσετε και γιατί;
- Προσέξτε τον καταληκτικό στίχο του ποιήματος. Ποια είναι η λειτουργία του μέσα στο ποίημα και γιατί;

